

Рай

Міхась Скобла

Паводле ўяўленьняў старажытных беларусаў, птушкі зь першым подыхам зімы адляталі не на поўдзень, а ў *вырай*, у *рай*, апусьцелы пасья выгнаньня Адама ды Евы. Паднябесным птушыным хорам выпраўляліся ў краіны вечнага хараства і шчасьця.

У *раі* раскашавалі ня толькі *райскія* птушкі. На маляваных цыратах мастачкі Алены Кіш упоруч з экзатычнымі жывёламі паважна пахаджаюць і нашы дыбатыя буслы.

Рай быў марай беларуса пра жыцьцё ў дастатку. Пра заможнага чалавека казалі, што яму *рай адамкнуўся*. А які-небудзь здушаны працай селянін, ідучы ў нядзелю да касьцёла ці царквы, не мінаў і карчмы, паўтараючы як апраўданьне прыказку: *рад бы ў рай, ды грахі не пускаюць*.

Рай часам здаваўся не такім ужо недаступным. Бо нават разбойніка на крыжы суцяшаў Хрыстос: „Праўду кажу табе: сёньня ж будзеш са мною ў *раі*“ (паводле Лукі Сьвятога Дабравесьця 23:43).

А Якуб Колас прызнаваўся: „Нашча чарачку кульнуць, нібы зранку ў *рай* зірнуць“. Ды кульнуўшы і зірнуўшы, беларус і ў Эдэмскім садзе працягваў жыць зямнымі клопатамі і звыкла задумваў беларусізацыю *раю*. У адваротным выпадку пагражаў пакінуць бласлаўёнае месца, як у вершы Ўладзімера Караткевіча: „Ад палеткаў *райскіх* лёгкай ступой збочу я да пякельных катлоў, калі першы ж ангел на мове маёй мне ня скажа: братка, здароў“.

За нейкай сваёй патрэбаю і сёньня ходзіць якая-небудзь бабулька па зачараваным коле: райгазэта, райвыканкам, райсабес. *Рай* і бес сутыкнуліся ў апошнім слове, а таму цяжка бабульцы дашукацца праўды.

Раскоп

Мікола Пачкаеў

Раскоп — „месца, у якім праводзяцца археалягічныя *раскопкі* культурнага пласту“. Народжаныя ў абязьлічаных местах і мястэчках падсавецкае Беларусі, у *раскопах* мы шукалі нашага „культурнага пласту“. Тады, з-пад шуфляў, нам адкрывалася адвечнае аблічча нашага нібы зруйнаванага краю, што чакаў нас гэтак доўга, а цяпер вяртаўся нават не з падполья, а літаральна з падзем'я.

З *раскопу* зноў паўставалі магутныя падмуркі, карані нашае нязнае Бацькаўшчыны — Ратуша, кляштар дамініканаў, Сьвятадухаўская царква. Тут, у Верхнім Горадзе, утварылася славутая „Талака“. Ад падмуркаў-каранёў пачыналася адраджэньне. З *раскопаў* мы вярнулі наш „культурны пласт“.

У старасьвецкай камяніцы па вуліцы Бэрнардынскай, адпрацаваўшы ў *раскопе*, мы штодня складалі нашыя шуфлі — у кутку, насупраць бел-чырвона-белых сыягоў, якія потым несьлі на Дзяды.